

Jornada inaugural curs 2016-2017

Innovació educativa i sistema pedagògic a l'escola

Data: 5 d'octubre de 2016

1. Presentació prèvia

A càrrec de Martí Teixidó Planas, president de la SCP.

Innovació educativa ha esdevingut avui un corrent educatiu present entre professionals docents, també entre associacions de mares-pares i present als mitjans de comunicació. La Societat Catalana de Pedagogia, atenta a les necessitats educatives i als assumptes d'actualitat, proposa una trobada de diàleg guiat per una perspectiva científica d'anàlisi que podrem analitzar des de sis nuclis de debat que suggerim. I veiem com coincideix amb corrents educatius que s'han anat succeint: Progressive Education (1897), Escola Moderna (1906), Escola Activa (1912), Aprendre a ser (Unesco, 1972), Effective Schools (Edmons, 1979, i Mortimore, 1988), Qualitat de l'educació (Unicef, 2000). Diferents perspectives.

Els sis debats focalitzats han de permetre als diferents grups, xarxes o institucions que impulsen la innovació educativa contrastar les seves iniciatives i experiències. Seran uns diàlegs dinamitzats a partir d'algunes qüestions obertes.

Unes institucions han estat convidades a participar des de la mesa amb l'encàrrec de fer la contribució inicial.

Altres institucions han estat convidades a participar des del debat amb l'encàrrec de complementar, contraposar, debatre...

En definitiva, es tracta d'aplegar els diferents sectors i institucions en un diàleg participatiu per fer el servei de vertebrar un debat professional i científic comú que apunti el nucli de la qüestió sens perjudici de la diversitat de camins.

Un debat més afinat que els debats públics als mitjans de comunicació, on tothom hi pot dir la seva. Justament perquè aquest debat és públic, tenim el deure de contribuir-hi per responsabilitat científica, professional i social.

Invitació a lectures prèvies

La Societat Catalana de Pedagogia ha aportat documents que recullen propostes fonamentades que puguin contribuir a millorar l'escola. Se suggereix una lectura prèvia per poder aprofundir en els debats presencials.

— El patrimoni pedagògic, el sistema pedagògic, l'autonomia dels centres i equips de mestres. Centres amb estatut de patronat que puguin definir perfils professionals propis i seleccionar personal.

— L'educació de qualitat depèn de l'escola i dels valors i aspiracions dominants de la societat. Política d'educació, comunicació i cultura integrada. Diversificar les formes d'aprenentatge i coneixement. Globalització a educació primària i interdisciplinarietat a educació secundària. Garantir la direcció pedagògica professional del centre. Educar la dimensió religiosa de tots sense bases doctrinals.

Pedagogia i participació. Per a una educació de qualitat, amb el debat de la Llei orgànica de qualitat de l'educació de 2002.

- Principis científics, finalitats filosòfiques, sistema escolar i sistema educatiu (ciutat educadora). Institució de cultura i xarxes escolars d'orientació comuna, pacte social, professió docent col·legial, Consell General de Pedagogia.

«Instituïm l'educació», ponència dins les *Qüestions d'Estat* de 2013 organitzades per Òmnium i l'IEC.

2. Programa de la jornada

Inauguració
Obertura <ul style="list-style-type: none"> — Carme Ortoll, directora general d'Educació Infantil i Primària. — Joandomènec Ros, president de l'IEC. — Martí Teixidó, president de la SCP. — Conversa amb la doctora Neus Sanmartí: Innovació educativa. Entre els nuclis de debat i les practiques pedagògiques.

Nuclis de debat, primera sessió	Experiències i projectes	Apunts històrics
1. RECERCA fonamentada. Experimentació controlada. Innovació educativa. 2. ADOPCIÓ d'innovacions educatives. Contextualització i interpretació. La innovació no és una recepta. El docent ha de conèixer els fonaments per poder prendre les decisions amb criteri. Si adopta innovacions reeixides alienes, ha de comprendre el seu context i fer una interpretació adequada a la realitat on actua.	Institut escola Jacint Verdaguer. St. Sadurní d'Anoia Josep M. Esteve El model d'escola de Finlàndia Xavier Melgarejo Dinamitzador Xavier Chavarria Relator Pere Marquès	Dewey i l'escola laboratori. Eladi Homs i el mètode Montessori. Josep Estalella i el batxillerat. Apuntador Martí Teixidor

Nuclis de debat, segona sessió	Experiències i projectes	Apunts històrics
<p>3. EQUIP docent pedagògic. Equip de recerca per a la pràctica reflexiva. Formació en l'acció.</p> <p>4. ORGANITZACIÓ de l'aprenentatge. Entre innovació i renovació. Canvi evolutiu. Dilemes.</p> <p>La innovació educativa és una acció d'equip. Participació de tots sens perjudici de la jerarquia tècnica de coneixement pedagògic, teòric i pràctic.</p> <p>Els dilemes permeten posicionar-se en la teoria. El canvi de pràctica solament pot ser evolutiu.</p>	<p>Summem. Escola Pia de Catalunya Jaume Montsalvatge i Elisabet Morera</p> <p>ICE UAB Susanna Soler i Iolanda Arboleas</p> <p>Dinamitzador Josep Gallifa</p> <p>Relatora Empar Garcia</p>	<p>Roger Cousinet, formador sobre la pràctica.</p> <p>Philippe Meirieu. Fer l'escola, fer la classe: principis, tensions, referents.</p> <p>Apuntador Martí Teixidó</p>

Nuclis de debat, tercera sessió	Experiències i projectes	Apunts històrics
<p>5. XARXES d'intercanvi i anàlisi d'experiències. Debat interprofessional obert.</p> <p>6. INSTITUCIÓ i política. Supervisió i garantia de qualitat.</p> <p>Agrupacions lliures d'escoles o</p>	<p>Escola Nova 21 Boris Mir</p> <p>ICE difusió de recerca</p> <p>Inspecció i difusió de bones pràctiques</p>	<p>Moviment per l'Escola Moderna i la impremta (Freinet).</p> <p>Herminio Almendros, inspecció supervisora, de modelatge.</p>

<p>instituts que comparteixen determinada orientació, que exploren cooperativament.</p> <p>Responsabilitat social. Assajos i canvis amb prudència. Supervisió assessora que ha d'avaluar grans canvis.</p>	<p>Empar Garcia</p> <p>Dinamitzadora</p> <p>Mireia Montané</p> <p>Relatora</p> <p>Marta Rebollar</p>	<p>Apuntador</p> <p>Martí Teixidó</p>
--	--	--

Xarxes o agrupacions d'escoles o institucions que han emprès la iniciativa de revisar i modificar el model d'ensenyament-aprenentatge de l'escola o institut

- Escola Activa i Viva. CRAEV

<http://www.educacionviva.com/>

- SUMMEM. Escola Pia de Catalunya

<http://www.summem.cat/>

- Xarxa d'Instituts Innovadors associats a l'ICE-UAB. Xarxa d'escoles que aprenen

<http://pagines.uab.cat/ice/content/xarxa-dinstituts-innovadors-associats-lice-de-la-uab-0>

<http://blogs.uab.cat/escolesnovellesiceuab/historic/2014-2015/>

- HORITZÓ 2020. Jesuïtes de Catalunya

<http://h2020.fje.edu/>

- Projecte Inspira Secundària

http://www.inspirasecundaria.org/wiki/index.php/Inspira_secund%C3%A0ria

- Escola Nova 21

<http://www.escolanova21.cat/>

- «Avui per demà». Fundació Educativa Dominiques de l'Anunciata, Catalunya
<http://www.fedac.cat/avuixdema/>
- Didàctica, Innovació i Multimèdia (DIM), xarxa de centres innovadors
<http://dimglobal.ning.com/profiles/blogs/trobada-de-centres-innovadors-de-catalunya-1-de-juny>
- Projecte ComConèixer
<http://en.cdl.cat/project-comconeixer>

3. Conversa amb la doctora Neus Sanmartí

Breu resum¹

La conversa amb la doctora Sanmartí, conduïda pel doctor Teixidó, va permetre introduir què s'entén per *innovació educativa*, com es viu el moment d'eufòria actual per la innovació escolar sense deixar de fer una referència a la tradició del nostre país per la innovació que s'ha anat veient en diferents moments del segle xx.

Valora el moment com a molt interessant i es pregunta *com és que ara ha sorgit tota aquesta moguda?* Ella mateixa respon que venim d'una tradició d'escola innovadora. Esmenta un estudi coordinat per ella mateixa des del Servei de Formació del Professorat del Departament d'Ensenyament, als inicis dels anys vuitanta, on es podia comprovar que una tercera part del professorat de Catalunya participava en diverses activitats de formació permanent, sense altres compensacions que la millora en el seu coneixement i pràctica professional i sense que el currículum oficial ho promogués. I curiosament, el moviment actual apareix després de vint anys d'aplicació de la Llei orgànica general del sistema educatiu (LOGSE), que també va ser una proposta innovadora però plantejada en un moment en què no hi havia tanta moguda de base.

Com afavorir la coordinació dels equips pedagògics? El més difícil és aconseguir que tot un centre esdevingui innovador, introdueixi canvis rellevants en el conjunt de tot el seu sistema pedagògic. En aquest sentit es pot constatar que molts d'aquests centres innovadors, a la xarxa pública, són centres de nova creació, on tot l'equip ha fet una aposta forta per dissenyar de nou el seu projecte pedagògic o educatiu. La coordinació dels equips docents és un dels grans reptes de l'escola, especialment a la xarxa pública, per les condicions d'accés i laborals del professorat.

Què ha de fer l'Administració educativa? Aquí hi ha un gran repte perquè hi ha un xoc d'interessos important i cal reforçar els aspectes positius que afavoreixen els canvis. Per exemple, un fet que també els expliquen és que el currículum contínuament està canviant, sense cap possibilitat de consolidar-lo i, per tant, molts docents han decidit

1. La conversa completa es pot consultar a la web de la SCP:
<http://blogs.iec.cat/scp/2016/07/22/jornada-inaugural-curs-2016-2017/>

ser autònoms i prescindir d'allò prescrit des de fora. I també cal tenir en compte que ho han pogut fer en bona part gràcies a les noves tecnologies de la informació i la comunicació, que han permès poder replantejar el paper dels llibres de text i ser creatius.

Com garantir que canvis «atrevids» es facin amb garanties de control en les millores de resultats? Aquest és el gran repte. Les escoles implicades en aquests processos d'innovació han millorat en la implicació dels alumnes en l'aprenentatge (han reduït l'absentisme, el desinterès...) però no s'ha pogut comprovar millores en el que aprenen. No queda tan clar que les preguntes que es fan els alumnes siguin realment rellevants. I també cal replantejar quan es parla que l'alumnat fa recerca per donar-hi resposta, procés sovint massa supeditat al simple fet de buscar informació a Internet però no a avançar realment en la construcció de nou coneixement i en la reformulació de les preguntes davant situacions cada vegada més complexes.

4. Relats posteriors dels nuclis de debat

Relat bloc 1: Recerca fonamentada i adopció d'innovacions educatives

Dinamitzador: doctor Xavier Chavarria.

Relator: doctor Pere Marquès.

Ponents:

- Professor Josep M. Esteve, director de l'Institut Escola Jacint Verdaguer (Sant Sadurní d'Anoia).
- Doctor Xavier Melgarejo, psicòleg i pedagog.

Apunts històrics: doctor Martí Teixidó

Destaca el procés de transició d'una escola uniforme igual per a tots a una escola centrada en l'infant o el jove, orientada a l'aprenentatge «en la vida» i en la societat i cultura del moment.

El dinamitzador pregunta als ponents pels ***trets més característics de l'institut escola Jacint Verdaguer i les escoles finlandeses.***

Josep M. Esteve

- *Canvi de l'enfocament de l'educació. Abans el currículum s'estructurava al voltant dels continguts, ara es focalitza en les competències, enteses com el fet d'aplicar el coneixement en situacions de la vida real.*
- *Globalitzem el currículum, desapareixen assignatures, però també mantenim els espais de les instrumentals (matemàtiques, llengües...).*
- *Tenim una gran diversitat d'alumnat i promovem l'aprenentatge entre iguals (cooperatiu...), de manera que així comparteixen i aprenen coses els uns dels altres.*

Xavier Melgarejo

- *Hi ha consens polític al voltant de l'escola i les seves funcions. Volen una societat sense pobresa, on cadascú arribi al màxim que pugui.*
- *Suposa una prioritat nacional la reducció de la pobresa infantil, que està relacionada també amb el fracàs escolar.*
- *També ho és l'equitat home dona, i assegurar la seva igualtat d'oportunitats.*
- *L'escola és pública i descentralitzada, i procuren tenir els millors professors del país.*

Altres qüestions plantejades pel dinamitzador:

Quines són les bases a partir de les quals van construir el model d'aquestes escoles?

Josep M. Esteve

- *Vam veure el canvi de paradigma en la nostra societat (la societat de la informació/coneixement). Ara els estudiants tenen accés a tot tipus d'informació. Per a moltes coses no necessiten un professor que els ho expliqui.*
- *I també, revisant les fonts dels grans pedagogs, vam arribar a considerar que el coneixement s'adquireix (no es transmet). Cadascú construeix el seu coneixement.*
- *A partir d'aquestes consideracions cerquem alumnes amb autonomia i competents (segons els quatre principis Delors: ser, saber, saber fer, conviure) i considerem a més a més les intel·ligències múltiples...*
- *És millor considerar que el focus de l'aprenentatge és l'infant o el noi, que no pas veure'ls com a «alumnes».*
- *La innovació la fem per millorar els resultats educatius. Però sobretot el que costa es que la gent es posi en marxa, avançar tot i amb errors...*

Xavier Melgarejo

- *A l'escola hi ha el model de recerca-acció. Sobre això es construeix el sistema educatiu.*

- *Els finlandesos volen millorar la societat, on tots siguin iguals i visquin bé. I saben que han de tenir una forta cultura per no ser absorbits per Rússia.*

Teniu contacte amb recerques d'universitat?

Josep M. Esteve

- *La nostra escola deu ser una de les més observades de Catalunya. Per quasi totes les universitats. I també treballem amb xarxes de l'ICE... i col·laborant amb aquestes recerques aprenem, i podem anar millorant.*

Xavier Melgarejo

- *Pels finlandesos, l'educació és una ciència, i la docència és investigació permanent a l'aula.*
- *La universitat és el centre de recerca més important del país. Les facultats d'educació tenen escoles de pràctiques que nomenen els directors de les escoles. Per altra banda, les escoles cerquen mestres que facin recerca i suportin ser observats i avaluats...*

Josep M. Esteve

- *En qüestió de temes pedagògics la gent té la teoria del que ara convé fer a l'aula, però li costa fer el canvi. Tothom diu «jo ja ho faig». Però no és veritat a la praxi. Una cosa és el que es diu i un altra el que es fa.*

Xavier Melgarejo

- *A Finlàndia hi ha menys decalatge entre discurs i praxi.*
- *Però el decalatge potser és produeix per la manca d'eines del professorat, com ajudar-lo?*

Quan volem fer un model d'escola innovadora adoptem una barreja de sistemes. Com es fa?

Josep M. Esteve

- *Actualment els centres innovadors solen ser de nova creació. Els falta l'experiència, però resulta més fàcil perquè no hi ha una cultura prèvia.*

- *Les escoles estan organitzades orientades al docent: cadires, espais, horaris...*
- *A Finlàndia hi ha una preocupació social que no tenim aquí.*

Xavier Melgarejo

- *Finlàndia està transformant el seu bon sistema (tot i que darrerament ja no milloren els índexs) pensant en el futur.*
- *Hi ha un debat social sobre com ha de ser l'escola.*

Participacions dels assistents:

Joan Blasco (Jesuïtes Educació)

- *Cal creure que l'alumne pot aprendre.*
- *Els alumnes han de tenir un projecte vital (el fracàs vital i social és important també, a més de l'acadèmic).*
- *Els canvis petits s'aturen i cansen. Cal un canvi a l'escola, cal que sigui sistèmic i conjunt de tota la seva comunitat educativa.*

Rosa M. Artigal (Institut Escola Costa i Llobera)

- *Importància de les xarxes d'escoles, tenir un projecte educatiu de zona i pensar què podem oferir als nois de la zona.*

(El seu centre participa en diferents xarxes, algunes de la zona de Sarrià - Sant Gervasi, fomentades per l'Ajuntament de Barcelona, i d'altres en l'àmbit de Catalunya o internacionals.)

Pere Vilaseca (Escola Pia de Catalunya)

- *A partir de la innovació construïm una societat millor.*
- *La innovació s'ha de mesurar en funció del grau d'inclusió (no només aprenentatges generals) que suposa. Han d'aprendre tots i més.*

Laura Calzado (Escola Dolors Monserdà-Santapau)

- *A Finlàndia tota la societat està atenta a l'educació. Hi ha l'orgull de ser mestre. Hem vist escoles de nova creació.*

- *Cada deu anys revisen quin tipus de ciutadà volen. Ara tenen un nou currículum basat en com els alumnes aprenen i sobretot perquè que ho facin cooperativament.*

Modest Jou (FEDAC)

- *Cal que hi hagi escoles referents en recerca-acció.*
- *Cal donar protagonisme als professors, s'han de sentir protagonistes de la innovació.*

Síntesi valorativa a manera de cloenda:

Josep M. Esteve: *Hem de formar persones per viure, conviure i millorar la societat que els tocarà viure.*

Xavier Melgarejo: *Cal un debat sobre quina societat volem i de quins recursos cal disposar.*

Relat bloc 2: Equip pedagògic i organització de l'aprenentatge

Dinamitzador: doctor Josep Gallifa.

Relatora: professora Empar Garcia.

Participants inicials:

- Professora Susanna Soler i professora Iolanda Arboleas. Xarxa de centres i formació ICE-UAB.
- Professor Jaume Montsalvatge i professora Elisabet Morera Summem. Escola Pia de Catalunya.

El segon nucli de debat del programa de la tarda estava format per la **Xarxa de centres i formació ICE-UAB** representada per les professores Susana Soler i Iolanda Arboleas, i **Summem. Escola Pia de Catalunya**, representada pels professors Jaume Montsalvatge i Elisabet Moreras. El debat va ser dinamitzat pel professor Josep Gallifa al voltant de dos aspectes cabdals en la innovació educativa: **l'equip docent pedagògic i l'organització de l'aprenentatge**.

El professor Josep Gallifa va centrar el debat tot prenent com a referència el *Llibre d'Evast e d'Aloma e de Blanquerna, son fill* (1283), de Ramon Llull. El personatge de Blanquerna aconsegueix una reforma espiritual completa de la societat; era la finalitat de Blanquerna; així la intenció primera és *l'aprenentatge dels alumnes*, entenent-ho com a intenció primera.

Per una banda, s'ha d'intentar aprofundir sobre com es configura **l'equip pedagògic d'un centre** que ha decidit implementar una innovació educativa; com s'articula la participació dels membres de l'equip pedagògic; com es gestiona el lideratge, el contralideratge, els interessos personals de l'equip.

Coincideixen les dues institucions en el fet que cal un cert *grau d'insatisfacció* amb la pròpia pràctica docent; un anhel de cercar alguna cosa, tot i que ens pot provocar la incertesa de no estar segurs de cap a on anem; al mateix temps ens aporta emoció. És imprescindible la implicació de les persones, tot entenent que el centre són les persones. Es fa palès que si el centre evoluciona, evoluciona l'equip i també el mestre o mestra.

En aquest sentit, afirmen que resulta evident que tots els processos són col·lectius i, per això, el treball en equip té molt més impacte. Les xarxes d'equips docents multipliquen l'efecte positiu del treball, alhora que contribueix a la *supervivència dels projectes*, donat que els equips van canviant i, per tant, aquest factor constitueix una gran dificultat per mantenir els projectes en els centres educatius.

La conformació dels equips necessita un pilotatge previ —manifesten— amb professorat voluntari, que ha de ser el més preparat i motivat. L'assessorament al professorat, l'acompanyament, el treball cooperatiu, són aspectes bàsics, donat que els centres i els docents van canviant i es constitueixen en autèntics pedagogs en evolució.

El segon nucli de debat va ser **l'organització de l'aprenentatge**: com canvien les formes organitzatives dels aprenentatges?

Els elements clau de l'èxit del projecte innovador són, per una banda, la implicació de tota la comunitat educativa i, per l'altra, la transformació de la cultura i l'organització del centre, per fer realitat la cultura participativa, basada en un lideratge distribuït.

El canvi a l'aula ha de ser possible i real —afirmen—, també ha de ser de tots, amb tres elements cabdals: la detecció de bones pràctiques, el canvi evolutiu —no radical— i un pla d'implementació.

És important que els centres siguin oberts, actius i inquiets, per tal que cadascun d'ells esdevingui un laboratori que posteriorment haurà de compartir la seva pràctica.

Per tancar el debat, el dinamitzador, doctor Josep Gallifa, demana a cada membre de la taula que resumeixi en un titular la idea fonamental per expressar l'èxit de la innovació:

- «De la frustració a la il·lusió constant».
- «Es pot aconseguir».
- «Canvi de tots, real i possible, amb rigor. L'error és possible, és necessari».
- «Aprèn i conviu».

— «Aprenem junts».

M'agradaria insistir en alguns dels aspectes que d'una manera o una altra s'han assenyalat en aquest debat. Roger Cousinet ens diu: «el treball en equip compromet el treball individual i millora l'aprenentatge personal». Cousinet entén la innovació educativa com una acció en equip, en què els mestres són la clau de la innovació. És per això que crec que, si els mestres no veuen la necessitat del canvi, difícilment es pot donar la innovació o renovació en els centres educatius.

No podem caure en el parany de confondre innovació, amb canvi de metodologia, atès que la metodologia és un mitjà, no una finalitat; i, per tant, no pot substituir el model pedagògic que ha triat un centre i que ha de tenir unes finalitats clares i compartides, així com una fonamentació pedagògica compartida per l'equip docent.

«El nen és el seu propi educador i és sobre ell que s'ha d'actuar», ens diu Cousinet. Així, el més important és compartir amb l'equip docent com ha de ser el nen que volem educar. Aquest és el punt de partida. El treball cooperatiu és fonamental per construir coneixement compartit, i això val tant per a qui ensenya com per a qui aprèn.

Hem de generar el temps i els espais per a l'organització dels aprenentatges. Si volem ensenyar d'una determinada manera, haurem de repensar com ho fem i posar a prova el coneixement i la pràctica. «L'art d'ensenyar a ensenyar s'ha d'adquirir necessàriament en la pràctica, degudament analitzada i fonamentada. La pràctica et dona molts moments d'inseguretat que després t'obliguen a reflexionar. Aquesta reflexió, feta de manera compartida, t'ajuda a superar els propis límits», posa de manifest Philippe Meirieu, perquè la pràctica a la classe és també una teoria.

Estem convençuts que vivim en un món canviant, i ens adonem que, si no modifiquem i adaptem les estratègies per aprendre i ensenyar, si no fem res, el món que els tocarà viure als nois i noies d'ara quan siguin adults no disposaran de les eines necessàries per afrontar les exigències pròpies de la societat del moment. Per això, i atès que hem de preparar-los per a un món que no sabem com serà, desconegut a hores d'ara, el millor que podem fer és treballar col·lectivament en l'àmbit educatiu, tot compartint reflexions i anàlisis de la pràctica docent.

I per cloure, ens hem de felicitar per ser capaços, en jornades com aquestes, de posar en debat el que ens preocupa i ens ocupa, el que ens neguiteja i ens ajuda a renovar, canviar, analitzar l'art d'ensenyar, sense perdre de vista quina és la nostra finalitat com a docents.

Relat bloc 3: Xarxes d'intercanvi d'escoles per a la innovació. Responsabilitat institucional i política. Supervisió i garantia de qualitat

Dinamitzadora: doctora Mireia Montané.

Relatora: professora Marta Rebollar.

Participants inicials:

- professor Boris Mir, Escola Nova 21.
- Empar Garcia, Inspecció d'Educació i Universitat.

La sessió és iniciada pel doctor Martí Teixidó atorgant molta importància a la idea de *xarxa*, una pràctica ja utilitzada des de fa quasi un segle. Relaciona el fet amb l'apunt històric i assenyalava el moviment per l'Escola Moderna, Freinet i el recorregut des de la impremta a Internet. Posa en valor l'aprofitament dels recursos d'abans i ara i apunta Hermínio Almendros de la inspecció supervisora.

Des del punt de vista de les institucions que han de supervisar i garantir la qualitat es fa esment de la gran tasca que duen a terme les escoles en el dia a dia. Els centres educatius de Catalunya treballen en programes de millora i amb esforç, estiguin o no inclosos en el moviment d'Escola Nova 21. L'escola nova no és només aquesta.

Des d'aquesta mirada, Empar Garcia aclareix que prefereix parlar de renovació, donat que, atenent el sentit etimològic de la paraula, innovar significa introduir alguna cosa nova, mentre que renovar vol dir refer a partir d'alguna cosa que ja existeix. Un nombre molt significatiu d'escoles treballen a Catalunya en aquesta línia i cal donar-los suport per tal de consolidar aquests processos de millora.

Aquests programes de millora són avaluats mitjançant indicadors interns i externs amb els predictors que ho sustenten.

En tots els centres, sense excepció, la inspecció acompanya a fer una anàlisi del centre, una reflexió, supervisa la planificació, avalua mitjançant els indicadors i determina el grau d'assoliment dels objectius planificats.

Des de l'àmbit de l'assessorament i en la línia de la pràctica reflexiva, des de la inspecció s'afavoreix la difusió de bones pràctiques.

Destaca la importància de la cultura de l'autoavaluació i els indicadors de progrés per saber de quin punt parteix cada escola i cap a on vol anar, cada centre ha de triar el seu propi ritme i el seu camí.

El representant d'Escola Nova 21, Boris Mir, aclareix que el moviment tindrà una durada de tres anys i que vol ser l'instrument perquè passin coses.

El programa neix del treball col·laboratiu entre algunes escoles i el diàleg entre elles. Destaca que s'han unit escoles molt diferents que mai no havien compartit res.

Diferencia el procés de millora del procés d'innovació: el procés de millora marca un objectiu i planifica uns resultats. El procés d'innovació no té un camí en concret i comporta risc i emoció.

Escola Nova 21 aposta clarament pel procés d'innovació, segons la definició exposada pel ponent. Tres anys de risc i experimentació com si l'escola fos un laboratori.

La resposta al tractament de la recerca i l'ús de les noves tecnologies en la nova escola, plantejada per Boris Mir, és que el programa en si mateix és la recerca.

Crearan xarxes territorials entre sis o vuit escoles, la qual cosa suposarà la creació de cinquanta xarxes aproximadament. Hi haurà representació d'escoles públiques, instituts i escola concertada.

Augura l'èxit del programa i que, tot i la manca de suport en l'entorn, les ràtios altes, les dificultats d'alguns edificis i altres limitacions, aconseguiran canviar l'escola per canviar la societat.

A aquesta sèrie d'afirmacions, Empar Garcia respon que tot aquest moviment s'ha de fonamentar en un marc teòric, s'ha de validar i cal que sigui sostenible, democràtic, i que compleixi amb el principi d'equitat.

Un cop més, aclareix la gran feina que fan les escoles, des de la seva visió de les seves aules. En educació, no tot és blanc o negre.

Boris Mir emmarca el laboratori únicament amb trenta escoles i que ho traspassaran a la resta. Aquestes trenta escoles seran una mostra significativa de la diferent tipologia de centres que hi ha a Catalunya.

El canvi ha de ser accelerat en les escoles que s'hi han apuntat i aquest canvi és l'excusa perquè tothom es posi en marxa. S'hi han volgut acollir centres insatisfets que volen canviar. La resta d'escoles, com s'ha esmentat anteriorment, s'organitzaran en xarxes territorials.

Els fonaments pedagògics que donen solidesa al projecte estan basats en el propòsit; en la fonamentació de les pràctiques; en l'avaluació, que s'ha de repensar, i en l'organització escolar.

Empar Garcia deixa constància del paper privilegiat de la inspecció ja que, en la seva funció d'avaluació i assessorament, permet tenir un coneixement dels centres, de les aules, que és on es produeix el procés d'ensenyament-aprenentatge. S'inclina per un assessorament a les escoles que faci emergir les bones pràctiques que es donen a les aules.

Boris Mir fa referència a la formació del professorat, el qual, pensa, ha de fer molta més pràctica que teoria.

S'obre el torn obert de paraules al públic i la primera intervenció és a càrrec de la representant de la Fundació de les Escoles Familiars, la qual insisteix en el llarg recorregut del treball en xarxa tot i que es presta a col·laborar amb el programa Escola Nova 21, si així es cregués necessari.

La segona intervenció, a càrrec d'un inspector d'educació, destaca que la inspecció supervisa i avalua. S'ha de validar quines pràctiques són considerades innovació i quines no.

«S'entén per innovació pedagògica un procés planificat de canvi i renovació que es fonamenta en la recerca, que respon a l'evolució social, que condueix a obtenir una millora en la qualitat del sistema educatiu i que pot ser transferible a la resta de centres educatius.»

Insisteix que la innovació ha de ser moral i ètica i que no es pot donar a qualsevol preu.

La innovació ha de ser planificada per ser validada com a tal. Una innovació sense planificació no rebrà aquesta consideració pel Departament d'Ensenyament.

La doctora Montané va formular dues preguntes a Boris Mir:

- *Quins indicadors de qualitat s'han establert per analitzar el grau i el tipus d'innovació de les escoles participants en Escola Nova 21?*
- *Les escoles participants en Escola Nova 21, han constituït algun tipus de xarxa que els permeti desenvolupar conjuntament algun dels seus objectius?*

Aquestes preguntes van generar una gran expectació i va ser complicat trobar respostes concretes per part del representant d'Escola Nova 21.

Al llarg de l'exposició i el debat es van mostrar dos camins completament diferents per arribar a assolir els mateixos objectius. Tot allò que s'esmenta i que es vol aconseguir a les escoles és el mateix en ambdós casos, però les formes de disseny, implantació i seguiment són diferents.

Escola Nova 21 vol treballar en paral·lel amb l'Administració, però les línies paral·leles mai no es troben. Es manifesta, de manera clara, una diferència de ritme. Per Escola Nova 21, cal anar ràpid, i per Garcia cal anar més a poc a poc, per poder validar els canvis sense assumir el risc dels canvis precipitats.

Boris Mir demana que se'ls deixi caminar durant aquests tres anys i que, si passat aquest temps, s'han equivocat, n'hauran tret un gran aprenentatge.

Fa un reclam del com s'han de fer les coses, mentre que Empar Garcia insisteix que moltes d'aquestes bones pràctiques ja s'estan realitzant en moltes escoles de Catalunya.

5. Clarificació de conceptes per a un diàleg professional i científic

A càrrec del doctor Martí Teixidó.

El **sistema educatiu** l'integren diversos agents directament educatius: família, escola, mitjans i xarxes de comunicació. Les escoles, col·legis i instituts configuren el **sistema (o aparell) escolar**. Pot ser molt operatiu però sol pot no ser prou eficaç si no conflueix amb la família i els mitjans i les xarxes de comunicació. Actualment, la comunicació de masses interessada en l'audiència i el consum no contribueix bé a l'educació, els mitjans no s'han incorporat bé al Pacte Social (Nacional) per a l'Educació (per a la infància) i les xarxes són incontrolables. Si família i institució escolar van a l'una poden reconduir la dispersió que generen els mitjans i el consum. Si la família està desorientada i la influència dels mitjans i les xarxes és intensiva i contínua, la institució escolar no podrà compensar les mancances llevat que se li assigni un plus de recursos personals i materials.

Cada institució escolar ha d'ajustar el seu **sistema pedagògic** en el marc de la política educativa legitimada democràticament. El sistema pedagògic no és declaratiu sinó operatiu: com s'organitzen persones i recursos materials i procedimentals per assolir les finalitats educatives comunes i els aprenentatges que cada alumne té capacitat per assolir. **Cap alumne pot ser fracàs escolar**. Si té capacitats i no les desenvolupa és un fracàs de la institució escolar o un fracàs del sistema educatiu (família, escola, mitjans de comunicació). Si l'infant o jove assoleix aprenentatges ajustats a les seves capacitats, no es pot parlar de fracàs encara que no assoleixi la graduació acadèmica establerta. Cal adonar-se que alguns alumnes han assolit la graduació acadèmica estratègicament, sense cap interès i sense uns hàbits de pensament i acció corresponents a les seves capacitats. Això és un fracàs encobert del sistema educatiu.

Avaluació: és activitat de recerca amb finalitat de millora. És activitat científica independent. La norma legal és una dada, no és la finalitat. Un centre pot ser avaluat molt positivament malgrat que s'aparti del marc normatiu. Un centre pot complir formalment el marc normatiu però ser avaluat negativament. Això no treu que el marc normatiu està ben pensat per regular i orientar l'ensenyament i serà positiu si

els docents l'entenen, el fan seu i actuen amb criteri professional fent els ajustaments que calgui.

Supervisió: és acció de l'empresa, institució o del departament d'ensenyament. És una acció multimodal que inclou actes d'avaluació, control normatiu i orientació/assessorament. Dona compte a l'òrgan superior del funcionament dels centres. Les institucions, xarxes de centres i empreses o federacions de centres poden tenir el seu òrgan de supervisió. L'Administració educativa té la Inspecció com a òrgan de supervisió que ha d'escoltar i dialogar amb els òrgans de supervisió d'institucions o xarxes.

Ordenació: acció normativa exercida per l'òrgan competent del Govern per tal de donar compliment a les decisions polítiques de nivell superior i regular la prestació del servei de l'educació, amb garanties per a tots els ciutadans.

Innovació educativa: propostes concretes de millora de qualsevol part del procés educatiu o de l'organització escolar en particular, que han estat prèviament dissenyats d'acord amb la recerca o la reflexió sobre l'experiència. Poden contribuir a la millora de l'educació escolar sempre que siguin adoptades per la iniciativa dels mestres/professors o per decisió de l'Administració educativa.

Renovació pedagògica: treball que dia a dia realitzen els mestres/professors en les institucions escolars per tal que l'educació doni resposta a les necessitats educatives de tots i de cadascun dels nens/joves. La renovació pedagògica es constitueix en moviment quan es dona una àmplia coincidència en els temes i les línies d'aprofundiment. (Parlar de moviments de renovació pedagògica té un altre sentit quan preval el seu caràcter corporatiu).

Recerca educativa: activitat que pugui explicar el fet educatiu amb evidències. Són les ciències de l'educació, ciències que segueixen la seva pròpia metodologia (biologia, neurociència, psicologia, sociologia...) i que s'apliquen al coneixement de l'educació. La recerca pedagògica ha de fer un pas més que l'explicació; ha d'enginyar instruments, procediments, mètodes, models que puguin ser verificats per funcionalitat, eficàcia i eficiència en l'assoliment d'aprenentatge. La recerca

pedagògica també es pot concretar en marcs d'anàlisi, procediments de decisió, com a instruments professionals del docent.

Reforma educativa: acció de canvi general del sistema educatiu que afecta *l'ordenació educativa* i, també, l'estructura del sistema. Se situa en el nivell superior de decisió, el polític, i requereix un ampli consens per a la seva aprovació. La reforma educativa pretén adaptar l'educació a les noves necessitats socials i a les derivades del mercat de treball. En alguns casos pot respondre més a un canvi de forma que no pas de contingut (excepte petits canvis de caire retòric). És difícil confiar que un canvi d'estructura del sistema educatiu comporti per si mateix un canvi total de l'educació; serà molt més important si es creen les condicions necessàries per tal que el canvi sigui progressiu i continu a través d'una dinàmica de *renovació pedagògica*.

Nota: Molts d'aquests conceptes van ser definits al llibre de Martí Teixidó: *Supervisión del sistema educativo*, Ariel, 1997.